

Eesti NSV

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A. STRIŽ

VÕRU MASINA-TRAKTORIJAAMA DIREKTOR

**TÖÖDE OMAHINNA
ALANDAMISEST
VÕRU MASINA-
TRAKTORIJAAMAS**

Nr. 14 (241)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1957

1111 ens,

1111

2-42500

A-17346
241
EESTI NSV POLIITILISTE JA TEADUSALASTE
TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A. STRIŽ
VÕRU MASINA-TRAKTORIJAAMA DIREKTOR

TÖÖDE OMAHINNA
ALANDAMISEST
VÕRU MASINA-TRAKTORIJAAMAS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · TALLINN 1957

2

Tartu Riikliku Olikooli
Raamatukogu

42500

ARHIIVKOGU

SISSEJUHATUS

NLKP XX kongressi direktiivides NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kuuenda viie aasta plaani kohta aastaiks 1956—1960 on seatud meie maa masina-traktorijaamade ette uued edasised ülesanded:

«Rakendada masina-traktorijaamades rangeimat kokkuhoiurežiimi, saavutada traktoritööde omahinna alane mine umbes 16 protsendi võrra ning tunduvalt vähendada riigi kulutusi masina-traktorijaamade tööde eest naturaaltasu korras saadava põllumajandusliku toodangu iga tsentneri kohta. Alustada 1956. aastast masina-traktorijaamade üleviimist isemajandamisele.»¹

Vaatamata sellele, millise organisatsioonilise vormi masina-traktorijaamade isemajandamine ka ei võtaks, keskseks küsimuseks kujuneb ikkagi masina-traktorijaama poolt tehtavate tööde ja naturaaltasu omahinna alandamine.²

Isemajandamine kujutab endast sellist majanduse juhtimise ratsionaalset meetodit, mille abil võib ja saab täielikumalt kasutada kõiki majanduslikke hoobasid tootmise parema organiseerimise eesmärgil. Isemajandamine eeldab ranget omahinna arvestamist ja järjekindlat võitlust selle alandamise eest. Ilma selleta pole mõeldav isemajandamisele üleminek.

Nagu teada, teostatakse praegu masina-traktorijaamades kahesuguse omahinna — pehmekünnihektari omahinna ja naturaaltasu omahinna arvestamist.

Pehmekünnihektari (pk. ha) omahinna struktuur praegu

¹ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongressi resolutsioonid. Eesti Riiklik Kirjastus, 1956. a. lk. 64.

² Naturaaltasu omahinna all on mõeldud riigi kulutusi masina-traktorijaamade tööde eest naturaaltasu korras saadava toodangu iga tsentneri kohta. Väljenduse lühiduse huvides on käesolevas töös jäädud selle termini juurde, kuigi see sisuliselt pole päris täpne.

masina-traktorijaamades kasutatava majandusliku analüüsi meetodite alusel on järgmine: 1) kütuse- ja määrdeainete kulud, 2) remondikulud, 3) tootmistööliste töötasu koos juurdearvestusega, 4) personali töötasu koos juurdearvestusega, 5) administratiiv-majanduslikud ja muud kulud, 6) kulud ehituste, hoonete ja sisseseadete kapitaalremondiks.

Vastavalt sellele struktuurile avatakse igale masina-traktorijaamale Riigipanga kohalikus kontoris viis eelarvelist arvet, milledest masina-traktorijaama finantseeritakse kvartalite limiidi ulatuses. Sealjuures tööplaani ületamise puhul on masina-traktorijaamal võimalik saada täiendavaid krediite. Kapitaalremondi puhul toimub finantseerimine Põllumajanduspanga kaudu.

Naturaaltasu omahinna arvestamisel võetakse aluseks kõik tööd, mis kuuluvad tasumisele kolhooside poolt ühe põllumajandussaadusega (näiteks teraviljaga) ja summeeritakse need pehmekünnihektarites. Teades tegelikku pehmekünnihektarite omahinda, on võimalik teada saada kogu tööde tegelikku maksumust; teiselt poolt on teada, kui palju on aasta lõpuks tegelikult saadud nende tööde eest naturaaltasu. Jagades vastavate tööde pehmekünnihektarite kogumaksumuse tegelikult saadud toodanguga tsentnerites, leiame naturaaltasuna saadud põllumajandussaaduste tsentneri omahinna.

Tsentneri plaanilise omahinna saame, kui võrdleme vastavaid plaanilisi näitajaid. Nii näiteks Võru masina-traktorijaamas naturaaltasuna saadava kartuli tsentneri 1957. aasta plaanilise omahinna arvestus on järgmine:

1. Tööde maht, mis on tehtud eelmisel aastal 1957. a. saagi saamiseks — 200 pehmekünni hektarit.

2. Kulutused nendele töödele pk. ha faktilise omahinna alusel — 10 400 rubla.

3. Tööd, mis tehakse 1957. aastal sama aasta saagi saamiseks — 1345 pehmekünni hektarit.

4. Kulutused nendele töödele pk. ha plaanilise omahinna alusel — 55 500 rubla.

5. Kokku kulutusi töödeks 1957. a. saagi saamiseks (p. 2 + 4) — 65 900 rubla.

6. Arvestatakse naturaaltasu (p. 1 + 3) — 3093 ts.

7. Naturaaltasuna saadava kartuli ühe ts 1957. a. plaaniline omahind (65 900 rbl. : 3093 ts) — 21,31 rbl.

Toodud arvutusest nähtub, et naturaaltasu omahind sõltub otseselt pehmekünnihektari omahinnast. Kuid selle kõrval mõjutavad naturaaltasu omahinda ka mõningad teised tegurid. Nii näiteks:

a) kui kolhoosides tähtajaliselt tehtud tööde eest masina-traktorijaam saab 100 protsenti naturaaltasu (vastavalt kindlatele tasumääradele), siis hilinemisega tehtud tööde eest väheneb naturaaltasu määr 10 protsendi võrra;

b) kolhoosides üleplaamiliselt saadud teravilja, kartuli ja tehniliste kultuuride saagist saab masina-traktorijaam naturaaltasuna 10 protsenti üle plaani saadud saagi kogusest;

c) mõningatel töödel, näiteks kombainidega teravilja koristamisel, oleneb naturaaltasu suurus otseselt saagist.

On ilmne, et kahe omahinna näitaja väljatoomine masina-traktorijaamas sunnib omahinna alandamise küsimust vaatlema komplekselt, s. t. nii traktori- ja teiste mehhaniseeritud tööde kui ka naturaaltasu omahinna alandamise seisukohalt.

Traktoritööde omahinna alandamine sõltub väga suurel määral masina-traktorijaama töö organiseerimisest. Kütte- ning määrdeainete kokkuhoidlik kulutamine, remondikulude vähendamine, tootmistööliste ratsionaalne kasutamine, range kokkuhoid administratiiv-majanduslike kulude alal — need on peamised teed traktoritööde omahinna alandamiseks.

Ei saa mööda minna asjaolust, et traktoritööde omahinna alandamise peamine ja otsustavaim tee — traktorite väljatootuse tõstmine — põhjustab kohati pehmekünnihektarite tagaajamist, mis ei too asjale kasu ja on vastuolus masina-traktorijaama ees seisvate ülesannete lahendamisega.

Mis puutub naturaaltasu omahinda, siis, nagu nägime, etendab siin peale traktoritööde omahinna otsustavat osa masina-traktorijaama poolt kolhoosides tehtavate tööde kvaliteet, nende tegemine õigel tähtajal ja saagikuse tõus.

Praegu on omahinna alandamine masina-traktorijaamas iga konkreetse töö juures keeruline probleem. Kehtivad traktoritööde ümberarvestuse koefitsiendid, isegi kõige uuemad, samuti naturaaltasu määrad ei ole kaugeltki mitte alati majanduslikult küllalt põhjendatud. Vaatleme näiteks tabelis 1 toodud teravilja alla tehtavate

tööde ümberarvestuse koefitsiente ja naturaaltasu määrasid, mis kehtivad Võru masina-traktorijaamas (kuulub linakasvatuse tsooni) 1957. aastal (vaadeldavad ümberarvestuse koefitsiendid on kehtestatud NSV Liidu põllumajanduse ministri käskkirjaga nr. 401 8. oktoobrist 1956).

Tabel 1

Ümberarvestuse koefitsiendid ja naturaaltasu määrad teravilja alla tehtavate tööde eest Võru masina-traktorijaamas 1957. aastal

Töö nimetus	Ümberarvestuse koefitsient pk. ha-le	Naturaaltasu määr kg/ha	Teravilja ühe pk. ha kohta (kg-des)
Harilik künd eelkoorijatega varustatud atradega 20—22 sm sügavuselt	1,0	33,0	33,0
Kultiveerimine	0,25	5,5	22,0
Randaalimine (kerge randaaliga)	0,3	5,5	18,35
Äestamine ja libistamine	0,05	2,4	48,0
Teraviljakülv	0,25	8,6	34,4
Kõrrekoorimine	0,4	5,5	13,75

Antud tabelist näeme, et on olemas nn. kasulikud tööd nii pehmekünni väljatöötuse seisukohast — näiteks kõrrekoorimine — kui ka naturaaltasu saamise seisukohast — külv, künd, äestamine, libistamine.

Selline ebakorrapärane vahekord traktoritööde tingnaitajate ja naturaaltasu määrade vahel, mis esineb mitte ainult teravilja alla tehtavate tööde osas, vaid ka mujal, loob võimaluse igasugusteks kombinatsioonideks tegeliku omahinna alandamise eest peetava võitluse organiseerimise asemel.

On tekkinud vajadus läbi vaadata nii ümberarvestuse koefitsiendid kui ka naturaaltasu määrad selliselt, et need oleksid nii majanduslikult kui ka tehniliselt põhjendatud.

Ülalmainitud asjaolu raskendab küll omahinna alandamise küsimuse lahendamist masina-traktorijaamas, kuid ei ole siiski sellele otsustavaks takistuseks. Omahinna alandamist tuleb vaadelda eelkõige kui elav- ja asjastatud töö hulga vähendamist. Seda saab teha küllalt edukalt ka praegu, kasutades kehtivat omahinna arvestamise korda.

I. VÕRU MASINA-TRAKTORIJAAM JA TEMA TEGEVUSPIIRKOND

Enne kui asuda omahinna küsimuse vaatlemisele Võru masina-traktorijaama tingimustes, on vaja iseloomustada Võru masina-traktorijaama ja tema tegevuspiirkonda. Viimane on väga oluline, sest sellest, milline on masina-traktorijaama tegevuspiirkond, kuidas asuvad kolhoosid masina-traktorijaama keskuse suhtes, millised remondi-võimalused on masina-traktorijaamal, kuidas on organiseeritud kütte- ja määrdeainete majandus, millised on masina-traktorijaama töötajate elu-olustikulised tingimused, sõltub väga suurel määral masina-traktorijaama tegevus, tema majanduslikud näitajad, järelikult masina-traktorijaama traktoritööde ja naturaaltasu omahind.

Võru masina-traktorijaam on vanemaid Eesti NSV-s. Ta on asutatud 1941. aastal. Aja jooksul on masina-traktorijaam mitu korda oma asukohta vahetanud. Praegusele asukohale — Võru—Tartu maantee ääres 8 km Võrust Tartu poole — asus masina-traktorijaam 1949. aastal, millal algas ka tema väljaehitamine.

1952. aastal valmis masina-traktorijaamas tüüpprojekti (nr. 1657) järgi ehitatud traktoriremonditöökoda 50 traktori jaoks. Projekti on tugevasti kohandatud kohalikele oludele. Põllutööriistade remonditöökoda on ümber ehitatud põllutööriistade kuurist 1955. aastal. Masina-traktorijaamal on üks kuur kombainide ja teine traktorite jaoks. Seadmete ja tööpinkidega on masina-traktorijaam varustatud rahuldavalt. Tööpingipark võimaldab masina-traktorijaamal teha kõik vajalikud remondid eranditult oma töökodades.

1956. aastal valmis masina-traktorijaama administratiivhoone, milles asub ka klubiruum 100 istekohaga, lavaga, oma kinoaparatuuriga jne.

Masina-traktorijaamal on olemas tüüp-ühiselamu 30 inimesele ja kuus kahe-kolmekorterilist elumaja. Lõpetatud

on kaheksa korteriga elumaja ehitamine ja alustatud töid kahe neljakorterilise elumaja ehitamiseks.

Masina-traktorijaamal on oma kauplus ja söökla, samuti saun 10 inimesele. Masina-traktorijaama keskus on elektrifitseeritud. Majad on varustatud veevärgi ja kanalisatsiooniga.

Võru masina-traktorijaam teenindab Võru rajooni 11 kolhoosi põllu-, heina- ja karjamaa üldpindalaga 17 048 ha, sellest künnimaad 9698 ha.

Tabel 2

Võru masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhooside 1955. ja 1956. aasta töötulemused (aastaruannete järgi)

Mõõtühik	Töötulemused		1956. a. suhteliselt (1955. a. = = 100)
	1955. a.	1956. a.	
Taimekasvatus			
Teravilja kogusaak t	2286,1	2884,5	126,2
Kartuli kogusaak t	3951,0	3818,2	96,6
Linaku kogusaak t	81,8	119,8	136,9
Loomakasvatus			
Liha kogutoodang (tapakaalus) t	135,9	194,9	143,4
sellest sealiha (tapakaalus) t	43,6	87,6	200,9
Piima kogutoodang tuh. l	1487,4	1700,9	114,3
Munade kogutoodang tuh. tk.	332,9	359,5	108,0
Rahalised tulud ja kulud			
Kolhooside üldtulud tuh. rbl.	5168,4	6738,0	130,4
sellest:			
a) taimekasvatusest „	2394,4	2960,0	123,6
b) loomakasvatusest „	2543,1	3455,0	135,8
Tootmiskulud: a) tuh. rbl.	1631,3	1768,0	108,4
b) % üldtuludest	31,6	26,2	82,9
Määratud normipäevadele: a) tuh. rbl.	1565,5	2772,0	177,1
b) % üldtuludest	30,5	41,1	134,8
Põhitootmisvahendid tuh. rbl.	5342,4	6520,0	122,0
Jagamatu fond „	4337,2	5458,9	125,8

Masina-traktorijaama kõige olulisemaks töönäitajaks on põllumajandussaaduste toodangu tõus teenindatavates kolhoosides ja masina-traktorijaama töö on mõte vaid

siis, kui selle töö tulemusel toodetakse rohkem põllumajandussaadusi, areneb edasi põllumajanduslik tootmine. Et näha, kuidas Võru masina-traktorijaam täidab oma peamist ülesannet, selleks vaatleme andmeid Võru masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhooside 1956. aasta töötulemustest, võrreldes neid 1955. aasta omadega (vt. tab. 2).

Nagu andmetest nähtub, lähevad Võru masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhoosid üldiselt tõusuteed. Kuid see tõus on veel väike, saagid on madalad ja loomakasvatuse tase on nõrk. See nõuab masina-traktorijaama tööstustavat parandamist.

Mehhaniseeritud tööde maht kasvab Võru masina-traktorijaamas pidevalt, eriti kiiresti aga viimastel aastatel, nagu näeme tabelist 3.

Tabel 3

Tööde maht ja tingtraktorite arv Võru masina-traktorijaamas aastate lõikes

Aasta	Tehtud tööde maht pk. ha-des	Suhteliselt (1949. a. = 100)	Tingtraktorite (15 HJ) arv	Suhteliselt (1949. a. = 100)
1949	7 392	100	27,73	100
1950	10 646	144	41,62	150
1951	18 217	247	56,1	202
1952	17 066	231	63,43	229
1953	24 676	335	75,69	273
1954	27 979	378	86,1	310
1955	32 951	446	99,6	359
1956	32 082	435	92,1	332

Nagu näeme, on kolhoosides tehtud tööde maht 1956. aastal, võrreldes 1949. aastaga, kasvanud ligikaudu 4,4-kordseks, kusjuures tööde maht kasvas mitte ainult traktoripargi suurenemise arvel (traktoripark suurenes sama ajavahemiku jooksul 3,3-kordseks), vaid ka traktoreid parema kasutamise tulemusel.

Võru masina-traktorijaama teenindada olevate kolhooside maapinna reljeef on äärmiselt mitmekesine. Osal kolhoosidel (Akadeemik Viljamsi nim. ja J. V. Stalini nim.) on tasased, suured põllud, osal (Viktor Kingissepa nim., «Kommunismi Tee», «Lembitu», «Võidulipp») on aga mägised maad, eriti V. Kingissepa nimelisel, mis ulatub Haanja kõrgustikuni. «Järve» kolhoos torkab silma oma

väikeste põllulappidega, mis on eraldatud üksteisest järvedega. Rõhuvas enamikus kolhoosides on maapind väga savine, mis raskendab põllutöid.

Masina-traktorijaama praegune asukoht on üsna ebaõnnestunult valitud, asudes teenindamispiirkonna ühes servas. Seetõttu raskendavad ühenduse pidamist traktoribrigaadidega, vaatamata suhteliselt väikesele piirkonnale, liiga pikad vahemaad (kuni 35 km).

1956. aastal teenindasid kolhoose 12 traktoribrigaadi ja 1 maaparandusbrigaad. Seejuures kahte kolhoosi — J. V. Stalini nimelist ja Ed. Vilde nimelist — teenindas kaks traktoribrigaadi.

1. aprillil 1957. aastal oli masina-traktorijaama traktorija masinapargi koosseis järgmine:

traktoreid: C-80 — kolm, ДТ-54 — seitseteist (neist üks buldooseri ja kaks skreeperi), КД-35 — kaksteist, СТЗ-НАТИ — kolm, СХТЗ — kaks, У-2 — seitse, ХТЗ-7 — seitse, «Belaruss» — kaheksa, ДТ-24 — kaks;

teraviljakombaine C-4 — seitseteist;

linakombaine ЛК-7 — seitse;

ekskavaatoreid ТЭ-2-М (kopamahuga 0,35 m³) — üks jne.

Võru masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhoosid on loomakasvatuse kõrval spetsialiseerunud linakasvatusele.

Tööpiirkonna iga kolhoos kasvatab keskmiselt 30—40 ha lina.

II. VÕITLUS OMAHINNA ALANDAMISE EEST VÕRU MASINA-TRAKTORIJAAMAS JA 1955. AASTA KOGEMUSED

Nagu juba sissejuhatavas osas märgitud, on praeguse olukorra juures masina-traktorijaamades olemas nii-öelda kaks omahinna näitajat — tööde, s. t. 1 pehmekünnihektari ja 1 tsentneri naturaaltasu omahind. On arusaadav, et viimane, s. t. 1 tsentneri naturaaltasu omahind on olulisem, sest selles kajastub masina-traktorijaama kui iseseisva majandusorganisatsiooni töö lõpptulemus. Kuid 1 tsentneri naturaaltasu omahind oleneb väga suurel määral 1 pehmekünnihektari omahinnast.

Lähtudes sellest on Võru masina-traktorijaamas võitluses omahinna alandamise eest peatähelepanu pööratud 1 pehmekünnihektari omahinnale. See ei tähenda muidugi,

et ei võidelda ka nende tegurite parandamise eest, mis mõjutavad otseselt I tsentneri naturaaltasu omahinda.

Eelkõige vaatleme, kuidas on organiseeritud omahinna alandamise eest peetav võitlus ja millised on selle lähtealused.

Kogemused näitavad, et võitluses omahinna alandamise eest on eriti oluline selle avalikkus. Pole mõeldav sotsialistlik võistlus, kui töötulemused, ülesanded jne. on teada vaid kitsamale ringile, kui üks brigaad ei tea, millised on teise brigaadi töötulemused, ülesanded, missugune on olukord kogu masina-traktorijaamas. Esineb juhtumeid, kus masina-traktorijaamades minnakse liiale sotsialistliku võistluse tulemuste kokkuvõtmisel protsendiliste näitajatega, seda ka omahinna osas. Protsendiline näitaja annab vaid suhtelise ülevaate töö käigust, sest juhul, kui on tegemist ebavõrdsete tingimustega või koguni planeerimise veaga, varjavad seda protsendid ja tihti-peale moonutavad tegelikku pilti. Seepärast püüame Võru masina-traktorijaamas niipalju kui vähegi võimalik näidata töötulemusi mitte ainult plaani täitmise protsentides, vaid ka absoluutarvudes — traktori väljatöötus hektarites, kütuse kokkuhoid või ülekulu üldse ja rahasse ümber arvestatult jne.

Võru masina-traktorijaamas saab iga brigaad aasta algul kinnitatud vormi kohase brigaadi plaani või tootmisülesande. Peale selle on Võru masina-traktorijaamas sisse seatud iga-aastased nn. eksploatatsiooni käskkirjad pärast masina-traktorijaama aasta tootmis-finantsplaani kinnitamist. Selles osas on eeskuju võetud tööstuselt ja kogemused näitavad, et see on end õigustanud.

Mida kujutab endast eksploatatsiooni käskkiri?

See on masina-traktorijaama direktori käskkirja vormis antud dokument, mis hõlmab kõiki masina-traktorijaama tööküsimusi ühe aasta vältel. Sellega on saavutatud olukord, et masina-traktorijaama kollektiivil on juba aasta algusest teada nii kogu masina-traktorijaama kui ka eraldi iga brigaadi ees seisvad ülesanded.

Iga-aastases eksploatatsiooni käskkirjas leiavad valgustamist järgmised põhiküsimused.

1. **Traktoribrigaadide komplekteerimine.** Selles osas on näidatud traktoristide koosseisud traktoribrigaadides (nimeliselt), milline brigaad mis-sugust kolhoosi teenindab; on kinnistatud haakeriistad

brigaadidele, kindlaks määratud haakeriistade kohaleveo aeg ja antud tööde nimekiri, kus traktorist peab töötama ilma haakijata.

Haakijad kinnistame harilikult vahetult enne kevadtööde algust pärast nende tööle rakendamise kooskõlastamist kolhooside juhatustega. Kombainerite abid määratakse nimeliselt eraldi käskkirjas vahetult enne koristustööde algust.

2. Brigaadide plaanide, vahetus- ja küttekulu normide kinnitamine. Siin kuuluvad kinnitamisele brigaadide aastaplaanid pehmekünnihektarites (füüsilised mahud on näidatud kolhoosidega sõlmitud lepingutes), samuti brigaadide naturaaltasu plaanid ja määrad, mis on kehtivad jooksva aastal kõikide tööliikide osas (kogemused näitavad, et tihtipeale brigaadi töötajad neid naturaaltasu määrasid ei tea).

Samas käskkirja osas kinnitame traktorite aastaplaanid. Alates 1956. aastast loobusime ühtlasest aastaplaanist igale traktorimargile üle kogu masina-traktoriijaama, sest see lõi ebavõrdsed tingimused traktoristidele sotsialistlikus võistluses aastaplaani täitmise eest.

Arvestades masina-traktoriijaama tööpiirkonna maareljeefi ja töötingimusi kolhoosides, kinnitati 1956. aastaks traktorite aastaplaan järgmiselt.

Tabel 4

Traktorite aastaplaanid Võru masina-traktoriijaamas 1956. aastal
(pk. ha-tes)

Traktori mark	Masina-traktoriijaama keskmine aastaplaan pk. ha-tes	Kolhoosid			Maaparandusbrigaad
		I gr.	II gr.	III gr.	
		J. V. Stalini nim., Ak. Viljamsi nim., S. M. Kirovi nim., Ed. Vilde nim., „Oktoobri Võit“	„Järve“, „Võidulipp“	V. Kingisepa nim., „Kommunisti Tee“, „Lembitu“	
ДТ-54	970	986	800	800	1100
НАТИ	550	580	520	520	—
КД-35	500	535	470	470	—
СХТЗ	300	320	270	270	—
У-2	300	310	300	260	—

Traktoritel C-80, «Belaruss» (MT3-2) ja XT3-7 olid ühesugused aastaplaanid kõikidele traktoribrigaadidele.

Pärast traktorite aastaplaanide kinnitamist kinnitatakse samas ekspluatatsiooni käskkirja osas ka traktoritööde vahetus- ja küttekulunormid. (Küttekulunorme arvutame 1957. aastast peale pehmekünnihektarite järgi.)

Nii vahetus- kui ka küttekulunorme püüame võimalikult õiglaselt diferentseerida, lähtudes iga traktoribrigaadi konkreetsetest töötingimustest. On arusaadav, et nii aastaplaanide kui ka normide diferentseerimisel peetakse kinni masina-traktoriijaamale antud keskmistest näitajatest.

Näiteks 1956. aastal olid meil vahetus- ja küttekulunormid diferentseeritud järgmiselt (vt. tabel 5).

Tabel 5

Vahetus- ja küttekulunormide diferentseerimise tabel
Võru masina-traktoriijaamas 1956. aastal
 (Rohkem või vähem masina-traktoriijaama keskmisest)

Grupp	Kolhoosid	Vahetusnormid	Küttekulunormid
I	Akad. Viljamsi nim.	+10%	-4%
II	Ed. Vilde nim., J. V. Stalini nim., «Oktoobri Võit», S. M. Kirovi nim.	+5%	-4%
III	«Lembitu»	-5%	+4%
IV	«Järve», «Võidulipp»	-5%	—
V	V. Kingissepa nim., «Kommunismi Tee»	-10%	+9%

3. Kütte- ja määrdeainete majanduse korraldamine. Siia kuuluvad kütusemajanduse organiseerimise küsimused jooksva aastal. Võru masina-traktoriijaamas on igal traktoribrigaadil oma naftabaas. Kütteainete juurdevedu toimub peamiselt masina-traktoriijaama tsisternautodega. Käskkirja selles osas on märgitud samuti vastutavad isikud, lao lahtioleku aeg, kuidas kütet tellida jne.

4. Tehniliste hooletete läbiviimine. Tehniliste hooletete läbiviimisele pannakse Võru masina-traktoriijaamas suurt rõhku. Üldjoontes on tehniliste hooletete läbiviimise kord järgmine.

Käskkirja lisana on antud tehniliste hoolete perioodilise graafik, mis on koostatud, lähtudes traktoritele määratud remontidevahelisest väljatöötusest (pk. ha-des) ning tehniliste hoolete nr. 1, 2, 3 ja 4 perioodilisusest. Graafikus on näidatud, mitme pehmekünnihektari väljatöötamise järel tuleb läbi viia traktori tehniline hoole. Arvestades seda, et traktoribrigaadi brigadirid, eriti aga traktoristid ise tihtipeale unustavad selle perioodilisuse ja ei pea vastavat arvestust, on Võru masina-traktorijaamas tehniliste hoolete arvestuste pidamine ja traktorite seismajätmine tehniliseks hooldeks rangelt tsentraliseeritud dispetšeri kätte. Tehniliste hoolete nr. 3 ja 4 läbiviimise juurde (sel juhul, kui neid ei tehta masina-traktorijaama remonditöökojas) saadab dispetšer välja jaoskonna mehaaniku, kes koostab iga kord vastava akti. Tehniliste hoolete nr. 1 ja 2 läbiviimist kontrollitakse jooksvalt. Praktiliselt toimus 1956. aasta jooksul tehniliste hoolete nr. 4 läbiviimine peaaegu eranditult masina-traktorijaama remonditöökojas, ka 1957. aastaks on kinnitatud sama kord.

5. Jaoskonna mehaanikute ja kontrollmehaaniku töö. Aasta algul kinnistatakse jaoskonna mehaanikutele nende tööpiirkonnad ja liiklemisvahendid. Jaoskonna mehaaniku saatmine teise tööpiirkonda võib toimuda ainult peainseneri loal. Põllutööde perioodil alluvad jaoskonna mehaanikud vahetult töökoja juhatajale, kes suunab neid tööle dispetšeri kaudu.

Käskkirja selles osas on toodud mehaanikute ja kontrollmehaaniku ülesanded põllutööde ajal, samuti on kindlaks määratud mehaanikul kaasas olevate tagavaraosade miinimum, millede kasutamise ta fikseerib nõudelehtedele.

Järgmistes käskkirja osades puudutatakse remonditöökoja töö organiseerimist, dispetšer-sidet põllutööde ajal ning ohutustehnika ja tuletõrje küsimusi.

Ma puudutasin seda küsimust sellepärast, et meie kollektiiv on veendunud, et võitlus omahinna alandamise eest võib kulgeda edukalt ainult siis, kui igale töötajale on selged tema tööülesanded. Sellist selgust masina-traktorijaama võrdlemisi keerulises ja mitmekesisel majapidamises annab meie arvates ekspluatatsiooni käskkiri. Käskkirja väljatöötamisest võtavad meil osa agronoomid, mehaanikud, brigadirid, paremad traktoristid ja kombaineriid ning arvestusala töötajad. Ekspluatatsiooni käsk-

kiri arutatakse läbi ka partei-algorganisatsioonis. Pärast ilmumist on käskkiri igale masina-traktorijaama töötajale seaduseks ja reguleerib seega masina-traktorijaama elu põhiküsimusi jooksval aastal.

Need dokumendid: brigaadi tootmisülesanne, eksploatatsiooni käskkiri ning leping traktorijaama ja kolhoosi vahel on meile aluseks võitluses omahinna alandamise eest.

1956. aastal ei olnud meil erilisi limiitraamatuid kütte- ja remondikulude kohta traktoribrigaadidele ning üksikutele traktoristidele sisse seatud. Mitte sellepärast, et loeme neid asju üleliigseteks, vaid sellepärast, et meil masina-traktorijaamas polnud veel kujunenud välja kindlat arusaamist, mismoodi neid kasutada, et neil oleks reaalne otstarve. Samuti näib meile, et üleminek sellise detailiseerimiseni ilma vastava ettevalmistuseta (ma mõtlen siin nimelt ettevalmistust terve masina-traktorijaama aparaadi ulatuses) ei too asjale erilist kasu ja muutub formaalseks. Kuid 1957. aastast peale me juba rakendame limiitraamatuid.

Eriti tähelepanelikult suhtutakse Võru masina-traktorijaamas lepingute sõlmimisse masina-traktorijaama ja kolhooside vahel.

Siin me toimime järgmiselt.

Eelkõige masina-traktorijaama esindaja ja kolhoosi esimees koos agronoomiga töötavad välja lepingu esialgse projekti. Selle projekti väljatöötamisel peame silmas järgmisi asjaolusid.

a) Agrotehniliste nõuete ilmingimatu täitmine — eesmärgil kindlustada kolhoosides kõrgeid hektarisaake.

b) Kolhoosile kuuluvate traktorite ja hobuste maksimaalne kasutamine.

c) Töömahtude reguleerimine selliselt, et masina-traktorijaam saaks igal tingimusel välja teenida kolhoosilt plaanis ette nähtud naturaaltasu kogused.

d) Traktoribrigaadi traktorite ja muu tehnika maksimaalne ära kasutamine.

e) Põllumajandusliku tootmise kompleksne mehhaniseerimine.

Pärast lepingu projekti väljatöötamist toimub kolhoosis nõupidamine, millest võtavad osa kolhoosi juhatus, spetsialistid, põllumajandusbrigaadide brigadirid ja mõned eesrindlikumad kolhoosnikud, kellel on rikka-

likke töökogemusi, ning masina-traktorijaama poolt kas direktor või tema asetäitja ja traktoribrigaad võimalikult terves koosseisus (traktoribrigaadi alaliste töötajate osas). Nendest nõupidamistest võtab osa ka masina-traktorijaama partei-algorganisatsiooni sekretär ning rajoonikomitee instruktor või sekretär masina-traktorijaama tööpiirkonnas.

Nendel nõupidamistel täpsustatakse lepingu näitajaid ning kõiki küsimusi, mis on seotud eduka koostöö arendamisega masina-traktorijaama ja kolhoosi vahel.

Alles pärast seda läheb leping kinnitamisele kolhoosi üldkoosoleku poolt ja muutub seaduseks mõlemale lepinguosalisele.

Selline leping ettevalmistamise ja sõlmimise kord loob olukorra, kus nii kolhoosi juhatusel ja aktiivil kui ka traktoribrigaadil on täielik ülevaade oma eelseisvast tööst, mis kergendab tunduvalt ülesannete edukat lahendamist.

Igal kümnapäevakul tehakse kokkuvõtted nii ülesannete täitmise kui ka rahaliste vahendite kokkuhoiu osas. Aasta teisel poolel lisanduvad andmed naturaaltasu laekumise kohta.

Töötulemused tehakse töötajatele teatavaks sotsialistliku võistluse bületääni kaudu ja pannakse välja masina-traktorijaama keskusel töönäitajate tahvlile. Peale selle avaldab rajooni ajaleht «Tööraha Elu» igal dekaadil mehhanisaatorite ja traktoribrigaadide sotsialistliku võistluse tulemused.

Brigadiride igadekaadilistel ja traktoribrigaadide nõupidamistel analüüsitakse töötulemusi ning otsitakse teid töö edaspidiseks parandamiseks.

Paremaid mehhanisaatoreid premeeritakse kingitustega direktorifondi arvel (rahalisi preemiaid direktorifondi arvel me ei praktiseeri). Teiselt poolt kasutatakse Võru masina-traktorijaamas järjekindlalt sanktsioonide rahalise tasu kinnipidamise näol kütuse ülekulu puhul ja teistel juhtudel, kus materiaalne kahju on tekitatud töötaja süü läbi (avariiremont jne.).

Kõiki neid abinõusid kasutati Võru masina-traktorijaamas 1956. aastal. Sellepärast on vahest kõige selgem, kui märgime allpool üksikasjaliselt ja konkreetselt ära need sammud, mis olid suunatud omahinna alandamisele sel aastal.

Selleks et oleks arusaadav, millest olid tingitud ühed või teised ettevõetud sammud, on vaja vaadelda, milliseks kujunes omahind 1955. aastal.

Esitan tabelis 6 vastavad andmed 1955. aasta kohta.

Tabel 6

Mehhaniseeritud tööde omahind Võru masina-traktorijaamas
1955. aastal

(Ühe pehmekünnihektari omahind rublades)

Kulu liik	Plaani järgi		Tegelik	Tulemus (kokkuhoold —, ülekulu +)	
	Tootmisplaani järgi	Plaaniliste normide järgi		Võrreldes tootmisplaaniga	Võrreldes plaaniliste normidega
Kütte- ja määrdeained	7,79	7,23	7,90	+0,11	+0,67
Remont	15,68	15,20	13,60	-2,08	-1,60
Tootmistööliste töötasu	14,88	14,87	14,87	-0,01	—
Personali töötasu	10,31	10,44	10,43	+0,12	-0,01
Administratiiv-majanduslikud kulud	1,94	1,92	2,12	+0,18	+0,20
K o k k u:	50,60	49,66	48,92	-1,68	-0,74

Tabel 7

Ühe tsentneri naturaaltasu omahind Võru masina-traktorijaamas

1955. aastal

(rublades)

Naturaaltasu liik	1 ts naturaaltasu plaaniline omahind	Tegelik omahind	
		Arvestatud naturaaltasu	Tegelikult ära antud naturaaltasu
Teravili	170,79	210,47	234,15
Kartul	28,35	27,90	35,17
Linakiud	145,83	142,07	324,16
Liha	1077,00	1090,00	1350,00
Piim	203,40	218,17	229,41

Aasta töötulemused näitasid, et võitlus traktoritööde omahinna alandamise eest 1955. aastal osutus ühekülgses ja piirdus vaid võitlusega remondisummade kokkuhoiu eest. See oli tõsiseks puuduseks meie töös, mida me püüdsime parandada 1956. aastal.

Eriti ebarahuldavaks kujunes ka ühe tsentneri naturaaltasu omahind. Nagu tabelist 7 näeme, esines eranditult kõikide naturaaltasu liikide omahinnas suur ülekulu.

Esimesel pilgul paistab ebaloomulikuna, et ühe pehmekünnihektari omahinnas on saavutatud kokkuhoid, naturaaltasu omahinnas on aga ülekulu. Siin avaldasid mõju tegurid, milledest oli juba juttu käesoleva kirjutuse sissejuhatavas osas. Vaatleme neid lähemalt.

Esiteks on 1954. ja 1955. aastal Võru masina-traktori jaamas väga palju patustatud tööde läbiviimise tähtaegade osas.

Pilt kujunes järgmiseks.

1954. aastal oli kokku tehtud töid 1955. aasta saagi alla 8953 pehmekünnihektarit, sellest tähtaegselt ainult 6401 pehmekünnihektarit ehk 71,6%.

1955. aasta kevadel oli tehtud töid 1955. aasta saagi alla vastavalt 21 233 pehmekünnihektarit, sellest tähtaegselt 15 675 pehmekünnihektarit ehk peaaegu 74%.

Selline hilinemine tööde läbiviimisel vähendas naturaaltasu hulka, mida masina-traktori jaam oleks võinud saada, sest pärast tähtaega tehtud tööde eest maksavad kolhoosid naturaaltasu 10% vähem.

Lepingute järgi oli masina-traktori jaamal ette nähtud kevadkünni 1955. aastal 1250 hektarit, tegelikult künti küll 1368 hektarit, kuid sellest tähtajaliselt ainult 849 hektarit. Seega ei saanud masina-traktori jaam kevadkünnitööde eest naturaaltasuks 45 254 kg teravilja, nagu oli ette nähtud, vaid 43 931 kg, kandes aga sama suuri kulusid kui tähtajalise töö juures.

Teiseks avaldas saagikusele mõju eelkõige teravilja osas töödega hilinemine, kohati ka tööde ebarahuldav kvaliteet, mistõttu saadi 1955. aastal Võru masina-traktori jaama tööpiirkonnas äärmiselt madalaid hektari saake.

See omakorda avaldas suurt mõju naturaaltasuna saadava teravilja omahinnale. Nagu teada, on teravilja näol saadavas naturaaltasus väga suur osatähtsus kombainidega koristamise eest saadaval tasul. 533 tonnist teraviljast, mis masina-traktori jaamal tuli 1955. aastal välja teenida, langes umbes 150 tonni ehk üle 27% kombainidele. Kuna naturaaltasu määraks kombainidega koristamisel on 5% pekstud viljast, siis on arusaadav, et madal saak mitte ainult et vähendab saadava naturaaltasu

kogust, vaid ka tõstab järsult selle omahinda, sest kulutused kombaini tööks kõrgete ja madalate saakide puhul ei erine kuigi suurel määral (kogu arvestus kulutuste osas toimub koristamisel nii füüsiliste kui ka pehmekünnihektarite järgi — vahekorras 1 füüsiline hektar = 0,5 pehmekünnihektarit).

Madalate saakide tõttu oli 1955. aastal kombainidega koristamise eest naturaaltasuna saadud teravilja 1 tsentneri omahind äärmiselt kõrge — peaaegu 91 rubla. Plaanilise saagi saavutamise puhul, mis ka polnud kaugeltki kõrge, oleks 1 tsentneri teravilja omahind tulnud 50—60 rubla.

Täiendava naturaaltasu saamisest üleplaaniiselt saadud teravilja eest kolhoosides ei saanud olla juttugi.

Üldse näitab analüüs, et teravilja osas on plaaniliste saakide mittetäitmine kõige mõjuvamaks naturaaltasu omahinda tõstvaks teguriks.

Kolmandaks, nagu tabelist 7 näeme, osutus tegelikult äraantud naturaaltasu omahind plaanilisest märksa kõrgemaks, olgugi et mõne naturaaltasu liigi osas (kartul, linakiud ja liha) arvestatud naturaaltasu omahind oli plaanilisest madalam. See näitab, et kolhoosid tegelikult ei tasunud ära kõike naturaaltasu, mida riigil traktorijaama poolt tehtud tööde eest oli õigus neilt saada.

Neljandaks selgus 1955. aasta naturaaltasu omahinna analüüsil väga oluline puudus meie töös, nimelt nõrk kontroll tehtud tööde vastuvõtmise üle.

Missuguseks kujunes 1955. aastal naturaaltasuna saadud liha ja piima omahind, seda näeme tabelist 8.

Tabel 8

Naturaaltasu liik	Tuli välja teenida tootmisplaani järgi 1955. a. ts	Tegelikult välja teenitud 1955. a. ts	Laekunud 1955. a. ts	1 ts omahind		
				Plaanijärgi	Tegelik	
					Arvestatud naturaaltasu koguse järgi	Tegelikult laekunud naturaaltasu koguse järgi
Liha	157	161	130	1077	1090	1350
Piim	342	388	369	203,3	218,17	229,41

Nagu tabelist ilmneb, oli liha välja teenitud 103 protsenti ja piima 113,5 protsenti plaanist, samal ajal aga

tegelik omahind, arvestatud väljateenitud naturaaltasule, oli kõrgem plaanilisest vastavalt 1 ja 7,5 protsenti. Samasugune oli olukord tegelikult teenitud naturaaltasu omahinnaga ka muude saaduste osas.

Esiialgu näib, et tegemist on veaga, sest naturaaltasu on teenitud rohkem ja ka ühe pehmekünnihektari omahind 1955. aastal oli alla plaanilise — tegelik naturaaltasu ühe tsentneri omahind on aga plaanilisest kõrgem.

Niisugune olukord tekkis Võru masina-traktorijaamas 1955. aastal selle tõttu, et ei olnud küllaldast kontrolli tööde vastuvõtmise üle, mida esineb meil veel praegugi mõningal määral.

Nimelt on rida töid, eelkõige maaparandustööd, millede tegemise eest saadava naturaaltasu omahinna väljakujunemine on võrdlemisi komplitseeritud.

Näiteks kändude juurimine ühe hektari suuruselt pinnalt maksab kolhoosile 20 kg liha ehk vastavalt 100 kg piima. Töid pehmekünnihektarites arvestatakse aga kändude arvu järgi, olenemata pindalast. Naturaaltasu omahinna arvestamise aluseks aga on ühe pehmekünnihektari omahind, nagu eespool märkisime.

Võttes nüüd kehtivad vahetusnormid (1955. aastal), pehmekünnile ümberarvestuse koefitsiendid ja naturaaltasu määrad, saame kändude hulga muutmisega väga erinevad naturaaltasu ühe tsentneri omahinnad.

Kahjuks peab märkima, et peaaegu samasugused normid ja vahekorrad naturaaltasu määradega kehtivad seniajani.

Seoses kändude arvu suurenemisega ühel hektaril (kolhoose see väga ei huvita, sest kolhoos maksab igal juhul vaid juuritud füüsilise hektari eest) kasvab kiiresti pehmekünnihektarite hulk ja tõuseb traktoristide töötasu. Naturaaltasu omahind aga muutub lihtsalt fantastiliseks.

1955. aasta kogemused näitasid meile, et võitlus omahinna alandamise eest pole mõeldav ilma tööde täpse ja õiglase arvestuseta ja et pehmekünnihektarite «tagaajamine» ei paranda olukorda omahinna osas.

Selline oli pilt Võru masina-traktorijaamas omahinnaga 1955. aastal, mis tõi esile puudused selles osas ja näitas teed, kuidas neid puudusi likvideerida.

III. ABINÕUD MEHCHANISEERITUD TÖÖDE OMAHINNA ALANDAMISEKS 1956. AASTAL

Võitlust omahinna alandamise eest ei saa vaadelda kui mingisugust kitsast, rangelt piiratud küsimust, vaid sellega seoses püüame lahendada kõiki masina-traktorijaama ees seisvaid ülesandeid, pidades silmas seda, kuidas saab töötada paremini, kiiremini, võimalikult väiksemate kulutustega, ja võimalikult parema lõpptulemusega — saagi näol. Range kokkuhoiurežiim on peamisi tegureid selles osas.

Allpool vaatleme eraldi, iga kululiiki mehchaniseeritud tööde omahinna struktuuris.

1. Kütusekulud

Uhenduses diiseltraktorite osatähtsuse suurenemisega traktoripargis ja kütuse riiklike hindade alandamisega vähenevad aastast aastasse kulud kütusele, samuti väheneb kütusekulude osatähtsus omahinnas. Võru masina-traktorijaamas moodustasid näiteks 1949. aastal kulud kütusele ühe pehmekünnihektari kohta 22 rubla ja 38 kopikat ja nende osatähtsus omahinnas oli 24,7 protsenti, 1952. aastal aga vastavalt 9 rubla 42 kopikat ja 20 protsenti. 1956. aastal olid kulud vähenenud juba 6 rublale 86 kopikale ja nende osatähtsus omahinnas 14,4 protsendile. Seega on viimase 8 aasta jooksul kütusekulud vähenenud üle kolme korra ja nende osatähtsus omahinnas ühe kolmandiku võrra.

Need arvud näitavad, kuivõrd suured reservid traktortööde omahinna alandamiseks peituvad kütusekuludes.

1956. aastal ei olnud Võru masina-traktorijaamas sisse seatud erilisi limiittraamatuid traktoristidele ja kombaineriitele, kuid selle asemel peeti võrdlemisi täpset igadekaadilist kütusekulu arvestust. Need näitajad tehti teatavaks kõikidele brigadiridele ning traktoristidele, kusjuures tõsteti esile traktoriste, kes saavutasid suuremat kokkuhoiu jne.

Eelnenud kütusenormide diferentseerimine kolhooside järgi seadis kõik traktoristid enam-vähem võrdsesse olukorda (vt. tabel 5).

Vaatamata otseste juhendite olemasolule selle kohta, et tuleb premeerida traktoriste, traktoribrigaadide brigadire jne. kütuse kokkuhoiu eest, samuti neilt kinni pidada

kütuse ülekulu (NSV Liidu põllumajanduse ministri käskkiri nr. 958 12. maist 1948. a.), rakendati Võru masinatractorijaamas seda senini ebajärjekindlalt. Tekkis niisugune ebaloomulik olukord, et mehhanisaator, kes põhjustas suurt kütuse ülekulu ja tekitas sellega riigile kahju, ei saanud selle eest karistada ega nõutud temalt tekitatud kahju hüvitamist, vaid teda koguni veel kiideti sel juhul, kui ta täitis oma aastaplaani.

1956. aastal hakati süüdlastelt sisse nõudma kütuse ülekulusid. Kvartali lõpul teeb raamatupidamine kokkuvõtted iga traktoristi, kombaineri, brigaadi kütusekuludest. Pärast seda arutatakse üksikult läbi iga traktoristi, kombaineri jne. töötulemused ning otsustatakse, kas ülekulu tekkis tema süü läbi või mitte. Sellise arutelu otsused ei mahu küll vahel kehtivate instruksioonide raamidesse, kuid nad on meie arvates õiglasemad ja kohalikele oludele vastavad.

Allpool toome mõned näited. IX traktoribrigaadi traktoristil Aksel Harakul, kes töötas traktoril CXT3 (majandusnumber 34), tekkis suur kütuse ülekulu. Ülekulu põhjuseks oli see, et A. Harak, täites täpselt temale antud korraldust, sõitis kolhoosist kolhoosi ja kupardas poole piirkonna kolhooside linad. A. Harakult ei peetud ülekulu kinni.

VII traktoribrigaadis töötab traktoril ДТ-54 Vello Helde. Ta on tubli mehhanisaator, täitis isikliku aastaplaani ligi kahekordselt, kuid nagu ühisel arutelul selgus, kasutas töö kõrval traktorit omavoliliselt, tegi asjatuid tühisõite jne. Tekitatud ülekulu peeti talt kinni 100-protsendiliselt.

Kogemused näitavad, et selline kord on andnud tulemusi. Iga mehhanisaator teab, et kütuse ülekulu kujuneb kõige üksikasjalisema tähelepanu objektiks ja sel juhul, kui ülekulu on tekkinud mitte küllalt kaaluvail põhjustel tema süü läbi, peetakse see tema töötasu arvelt kinni. Taolised arutlused toimuvad kõigi töötajate osavõtul, et igaüks võiks oma seisukohti kaitsta.

1956. aasta töötulemused näitavad, et kütusekulud vähenesid mõnevõrra. Kui 1954. aastal kulutati ühele pehme-künnihektarile kütust 8 rubla 77 kopika ja 1955. aastal 7 rubla 90 kopika eest, siis 1956. aastal moodustas see kulu 6 rubla 86 kopikat, s. t. 1 rubla 4 kopikat vähem kui 1955. aastal ja 7 kopikat vähem, kui 1956. aastal oli plaanis ette nähtud.

Kütusekulude vähendamise näitamine ainult rahalises väljenduses pole küllalt veenev, sest siin ei kajastu kaks tegurit — riiklike kütusehindade alanemine ja traktori-pargi koosseisu muutumine, s. t. diiseltraktorite osatähtsuse kasv, mis toob endaga kaasa kütusekulude vähenemise, kuna diiselkütus on kõige odavam kütuseliik.

Kui võrrelda kahte viimast aastat (1955. ja 1956. aastat), näeme Võru masina-traktori jaamas traktoripargi koosseisu muutumist. 1955. aastal kuulus masina-traktori jaama traktoripargi koosseisu diiseltraktoreid 65 protsenti, petrooleumitraktoreid 31,9 protsenti ja bensiinitraktoreid 3,1 protsenti (arvestades HJ järgi). 1956. aastal suurenes diisel- ja bensiinitraktorite osatähtsus ning traktoripargi koosseis kujunes aasta keskmiste andmete põhjal järgmiseks: diiseltraktoreid 73,5 protsenti, petrooleumitraktoreid 22,0 protsenti ning bensiinitraktoreid 4,5 protsenti, mis kahtlemata aitas kaasa kütusekulude vähenemisele.

Kuid otsustavaks 1956. aastal oli, et masina-traktori jaama kollektiiv saavutas, võrreldes eelmiste aastatega, kütuse kokkuhoidu otseselt tööl ning polnud ülekulu, võrreldes plaaniga.

Tabel 9

Tegelik kütusekulu kg-des ühele pehmekünnihektarile Võru masina-traktori jaamas

Traktori mark	1954. a.	1955. a.	1956. a.
C-80	13,8	7,5	6,9
ДТ-54	11,2	11,4	11,3
КД-35	12,4	13,2	12,8
«Belaruss» (МТЗ)	—	10,9	11,9
Kokku diiseltraktorid	12,1	11,3	11,1
СТЗ-НАТИ	21,0	22,5	20,9
СХТЗ	24,3	27,7	21,3
У-2	20,3	20,5	20,0
Kokku petrooleumitraktorid	21,3	22,3	20,7
ХТЗ	13,4	12,6	12,6
Teraviljakombainid C-4	19,9	12,0	14,7

Tabelis 9 on toodud andmed, mis iseloomustavad kütusekulu kg-des ühelê pehmekünnihektarile Võru masina-traktorijaamas viimaste aastate jooksul.

Nagu tabelist 9 näha, oli kütusekulu 9 masinaliigi kohta 1956. aastal väiksem, võrreldes 1955. aastaga, 6 juhul ja 1955. aasta tasemel 1 juhul. Mis puutub ülekulutustesse teraviljakombainidel, siis need on eelkõige seletatavad äärmiselt ebasoodsate ilmastikutingimustega 1956. aasta koristusperioodil, mis avaldas Võru masina-traktorijaama tööpiirkonna savistel pindadel väga suurt mõju kütusekulule. Sama võib öelda ka «Belarusside» töö kohta.

Võrreldes plaaniliste normidega, mis olid kinnitatud masina-traktorijaamale 1956. aastaks, kujunes kütusekulude osas pilt 1956. aasta aruande järgi järgmiseks.

Kütusekulu protsent võrreldes normidega oli traktorimarkide järgi järgmine: C-80 — 89,6%, ДТ-54 — 93,5%, КД-35 — 94,1%, «Belaruss» (MT3) — 89,5%, СТЗ-НАТИ — 107,5%, СХТЗ — 97%, У-2 — 100%, ХТЗ — 94%, teraviljakombain C-4 — 117,5%.

Need on muidugi esimesed ja väga tagasihoidlikud saavutused. Meil seisab ees ülesanne arendada tõhusat võitlust kütuse kokkuhoiu eest.

Eelmistel aastatel vastutasid Võru masina-traktorijaamas kütusekulu eest tööil traktorist ja traktoribrigaadi brigadir, puudujääkide eest seoses transpordiga ja hoidmisega naftabaasi töötajad, kuid kütusekulu eest tühisõitudeks ei vastutanud meil praktiliselt keegi. Kütusekulud mainitud tühisõitudeks (kaasa arvatud ka sõidud töökohale) paisusid meil liiga suureks.

Tabel 10

Tegelik kütusekulu tühisõitudeks tsentnerites (kaasa arvatud töökohale sõit)

Kütuse liik	1954. a.	1955. a.	1956. a.
Petrooleum	140	98	90
Bensiin	31,6	29	50
Diiselmütus	79,6	74	124

1957. aastal tuleb Võru masina-traktorijaamal see puudus likvideerida, milleks seadsime sisse kõige rangema kontrolli ja limiidid, ka tühisõitude osas.

Tähtsaks teguriks võitluses kütuse kokkuhoiu režiimi eest on naftamajanduse õige korraldamine nii masina-traktorijaamas kui ka traktoribrigaadides. 1956. aastal ehitati Võru masina-traktorijaamas peaaegu igas traktoribrigaadis välja oma naftabaasid. Meie paremate brigaadide kogemused sel alal (näit. X brigaad, kes töötab brigadir sm. Himma juhtimisel «Järve» kolhoosis) näitavad, et brigaadi naftabaasi hea korraldamine aitab palju kaasa kütuse kokkuhoiule.

Masina-traktorijaama keskuses on lõpetamisel nõuetekohase naftabaasi väljaehitamine. Naftamajanduse lõplik korraldamine loob veel paremad tingimused võitluseks kütuse kokkuhoiu eest.

2. Remondikulud

Remondikulud on kahtlemata kõige komplitseeritum kulude liik. Kui kütusekulude osas nägime nende osatähtsuse langemist omahinnas, siis remondikulude osas on olukord vastupidine. Võru masina-traktorijaamas on viimase kaheksa aasta jooksul (1949—1956) remondikulude osatähtsus tõusnud 24,3 protsendilt 30,7 protsendile 1956. aastal.

Remondikulud ühele pehmekünnihektarile arvestatuna näitavad küll languse tendentsi, kuid muud omahinna kulliidid langevad samal ajal kiiremini.

Praegu kehtiva korra kohaselt koosnevad remondikulud:

a) traktorite kapitaal- ja jooksva remondiga seotud kuludest;

b) traktorite tehniliste hoolete läbiviimise ja avariiremondiga seotud kuludest;

c) kombainide ning põllutööriistade remondiga (teraviljakombainidel esineb ka kapitaalremont) seotud kuludest;

d) kombainide ja põllutööriistade tehniliste hoolete ning avariiremondiga seotud kuludest.

Seega on remondikulude arvestus võrdlemisi keeruline, mis meie arvates on üleliigne ja teeb kokkuhoiurežiimi juurutamise ning selle viimise töötajateni neile arusaadavates vormides võrdlemisi raskeks.

Nagu varem märkisime, tegeldakse Võru masina-traktorijaamas remondikulude kokkuhoiu küsimusega juba pikemat aega. On välja kujunenud nii remondimeetod kui

ka kindel kord remondisummade kulutamiseks. Kuid 1956. aastal polnud veel viidud remondisummade ning tagavaraosade limiit iga traktoristini ja traktoribrigaadini. See on kahtlemata suur puudus, mis viib selleni, et võitlus remondisummade kokkuhoiu eest toimub ainult tsentraliseeritult masina-traktorijaama peainseneri, töökoja tehnilise personali ja mehaanikute poolt. Traktoriste ja traktoribrigaadide brigadire puudutab see võitlus vaid sedavõrd, kui võrd nad on kohustatud õigeaegselt läbi viima tehnilisi hooldeid ja kui võrd neil tuleb vastutust kanda hooletu suhtumise tõttu tekitatud tehniliste rikete ning avariikulude eest.

Kuidas on Võru masina-traktorijaamas organiseeritud remont ja millist kokkuhoidu on seejuures saavutatud?

Rõhuvat osa remondikuludest moodustavad kulud nn. otseselt remondiks, s. t. kulud, mis on seotud kas traktori, kombaini või põllutööriista remondiga.

1956. aasta tootmisplaani järgi oli traktorite, kombainide ja teiste põllumajanduslike masinate remondiks ette nähtud 389 500 rubla, samade masinate tehniliseks hooldamiseks 128 900 rubla ehk 24,8 protsenti kõikidest remondisummadest.

On selge, et eelkõige tuleb korraldada remonditöökoja töö ja saavutada, et remontimisel ei tekiks ülekulu.

Aastate jooksul on Võru masina-traktorijaamas välja kujunenud remondimeetod, mis sisult on brigaadi-sõlme-meetod, kuid erineb siiski tunduvalt NSV Liidu Põllumajanduse Ministeriumi poolt soovitatud sõlme-meetodi tüüptehnoogiast.

Alates 1955. aastast teeb masina-traktorijaam eranditult kõik remondid oma töökodades, sest masina-traktorijaama töökojad on rahuldavalt varustatud tööpinkide ja seadmetega.

Traktorite remont on organiseeritud 21 töökohal. Juuresolevas tabelis (nr. 11) on toodud Võru masina-traktorijaamas kasutusel oleva traktorite remondi organiseerimise ja töökohtade skeem. See töökohtade skeem on end Võru masina-traktorijaamas õigustanud ja põhiliselt kasutame seda ka praegu.

Oleme kaugel arvamisest, et see skeem on kõige parem, universaalne ja sobib kõikidele masina-traktorijaamadele. Kuid Võru masina-traktorijaamas andis see väga tõhu-

Traktorite remondi töökohad Võru masina-traktoriijaamas

Töökoha nr.	Töökohal tehtava operatsiooni nimetus
1.	Traktori toomine töökotta, väline pesemine ja puhastamine.
2.	Traktori lahtivõtmine sõlmedeks ja agregaatideks, nende pesemine ja eeldefekteerimine.
3.	Mootori lahtivõtmine, pesemine, defekteerimine, kokkupanek (remont).
4.	Laagrite valamine, treimine.
5.	Kütteaparatuuri remont, reguleerimine, õlipumpade remont ja reguleerimine.
6.	Radiaatorite, kütuse- ning õlijuhtmestiku remont ja katsetamine.
7.	Mootorite külm ja kuum sissetötamine (1955. aastal oli lahus, nüüd toimub ühel stendil).
8.	Linttraktorite tagasilla lahtivõtmine, pesemine, defekteerimine, remont ja kokkupanek.
9.	Linttraktorite käigukastide lahtivõtmine, defekteerimine, remont ja kokkupanek.
10.	Traktorite ДТ-54, НАТИ, ҚД-35, С-80 käiguosa defekteerimine, remont ja kokkupanek.
11.	Raamide remont.
12.	Traktori lõplik kokkupanek.
13.	Traktori sissetötamine ja remondist vastuvõtmine.
14.	Kapottide, istmete, paakide ja kabiinide remont.
15.	Ratastraktorite remont (ilma mootorite ja radiaatoriteta).
16.	Lihvimisosakond (väntvõllide, hülsside lihvimine).
17.	Treimisosakond.
18.	Sepikoda (traktorite ja kombainide jaoks).
19.	Gaasikeevitus.
20.	Elektrikeevitus (traktorite ja kombainide jaoks).
21.	Elektriseadmete remont; tööriistade ladu.

sat tehnilist ja majanduslikku efekti. Võru masina-traktoriijaam pole viimaste aastate jooksul hiljaks jäänud traktorite remondiga ja remondi kvaliteet on olnud rahuldav. Mis puutub majanduslikku efekti remondi omahinna alandamise mõttes, siis näiteks 1956. aasta jooksul remonditi Võru masina-traktoriijaama töökodades kokku 56 traktorit (neist 19 kapitaal- ja 37 jooksvat remonti), nende remontide limiitmaksumus oli 208 051 rubla, tegelik remondi maksumus oli 180 715 rubla, mis teeb 27 336 rubla kokkuhoidu.

Taoline töökohtade jaotus võimaldab üle minna aasta-

ringsele remondile, milleks Võru masina-traktorijaama kollektiiv teeb ettevalmistusi.

Kombaine remonditakse meil samas traktoriremonditöökojas, kuid põllutööriistade remont toimub põllutööriistade töökojas.

Kuidas toimub võitlus remondisummade kokkuhoiu eest remontimisel?

Laost osade väljaviimise aluseks remontimisel on defekteerimisleht. Töökoja juhataja koos jaoskonna mehaanikutega ja kontrollmehaanikuga kontrollivad pidevalt remondi käiku, pöörates peatähelepanu remondi kvaliteedile minimaalsete kulutuste juures. Selleks juurutame ja viime järjekindlalt ellu järgmisi põhimõtteid.

a) Kui remont on halvakvaliteediline, tuleb see mehhanisaatoril oma kulul uuesti teha (loomulikult sel juhul, kui meil on tegemist mehhanisaatoriga, kes teadis, mismoodi pidi õieti tegema).

b) Kui mõni traktoriosa vajab vahetamist, siis võimaluse korral tuleb see asendada uue osaga. Restaureeritud osa kasutada ainult äärmisel korral.

c) Iga traktori remondi juures peab tingimata viibima traktorist, kellele traktor on kinnistatud, et kontrollida ja veenduda remondi kvaliteedis. See loob traktoristile kindluse töös.

Sama kord on rakendatud kombainide ja põllutööriistade remondil. Osa põllutööriistu me remondime brigaadides, kus selleks on vastavad võimalused (ruum jne.).

Abimaterjalide (määrdeainete jne.) kulutamise üle peab arvestust töökoja juhataja, lähtudes kinnitatud normatiividest.

1955. aasta kogemused näitasid, et on otstarbekohane remondiperioodiks moodustada töökojas omaette tsehhid. See vabastab töökoja juhataja igasuguste pisiasjade lahendamisest ja annab talle võimaluse juhtida töökodasid tervikuna. Selliseid tsehhe on meil neli: 1) montaažitsehh, 2) mootorite remonditsehh, 3) põllutööriistade remonditsehh ja 4) abitsehh, kuhu kuuluvad sepikoda, treimisruumid, keevitus, lihvimine jne. Taoline tsehhide jaotus kehtib meil ka praegu.

Niisugune juhtimine parandab olukorda ka normeermise osas. Töökäske kirjutab masina-traktorijaamas välja

mehaanik, normeerija normeerib ja kontrollib normide õiget rakendamist.

Pärast traktori või kombaini remondi lõpetamist, eriti kui võrreldes limiithinnaga tekkis ülekulu, analüüsib töökoja personal kulutusi ülekulu põhjuste leidmiseks, et neid edaspidi vältida.

Võru masina-traktorijaamas pööratakse tähelepanu ka remonditöökoja üldkulude vähendamisele. Alates 1956. aastast töötab masina-traktorijaama elektriõujaam odavamal mootorikütusel suhteliselt kallima diiselkütuse asemel, traktoriosade pesemismasin on ümber ehitatud vedelkütusele.

Kui Võru masina-traktorijaamas on välja kujunenud teatud kord traktorite ja kombainide remontimise ning remonditöökoja kulutuste vähendamise osas, siis seda ei saa ütelda põllutöömasinate remondi ja eriti nende tehniliste hooletel läbiviimise kohta. Selles osas puudub meil seni veel plaanipärane võitlus ülekulude vastu, mille tulemusel tekib ülekulu tehnilisteks hooleteks määratud summade puhul, samuti põllutööriistade remondil.

Alates 1956. aastast on Võru masina-traktorijaamas laialdaselt kasutusele võetud vahetusfondi agregaatide ja sõlmi. Nende kasutuselevõtmine parandab otsustavalt traktorite eksploatatsiooni-iga ja viis meid lähemale aastaringse remondi sisseseadmisele.

Et saada ülevaadet vahetusfondi kasutamise ulatusest Võru masina-traktorijaamas, toome alljärgnevalt paar näidet. КД-35 mootoreid vahetati 1955. aasta jooksul kolm korda, XT3-7 mootoreid kaks korda, V-2 mootoreid kaks korda, käivitusmootoreid 10 korda jne.

Tekib küsimus, kui traktoril tehnilise hoolde nr. 4 ajal vahetati näiteks mootor, lindid jne., missugustesse kuldusse need tuleb kanda? Kas koostada jooksva remondi akt või mitte?

Taolise progressiivse meetodi rakendamine, nagu on seda agregaatide ja sõlmede vahetusfondi laialdane kasutuselevõtmine, nõuab arvestuse lihtsustamist remondil. Vahest kõige õigem oleks arvestada eraldi: 1) kapitaalremondikulud, kattes need vastavate eraldamistega praegusel kujul (sisuliselt amortisatsiooni arvestus), ja 2) remondikulud, kuhu kuuluksid nii tehniline hooldus kui ka jooksev remont.

Sellise lihtsama süsteemi rakendamine looks soodsaid

võimalusi pidada konkreetsemalt võitlust remondisummade kokkuhoiu eest, eriti traktorite ja põllutöömashinade töötamise ajal.

Võrreldes 1955. aastaga olid tulemused remondi osas 1956. aastal tunduvalt ebarahuldavamad. Kui 1955. aastal moodustasid remondikulud ühele pehmekünnihektarile arvestatuna 13 rubla 60 kopikat, siis 1956. aastal olid need 14 rubla ja 55 kopikat plaanilise 14 rubla 67 kopika asemel. Nagu näha, tõusid 1956. aastal remondikulud, võrreldes 1955. aastaga, 95 kopika võrra ühe pehmekünnihektari peale arvestatuna.

Eelkõige avaldas remondikulude tõusule mõju, nagu juba eespool märkisime, korralagedus tehniliste hoolete läbiviimisel ja põllutööriistade, eriti aga teraviljakombainide remondil.

Traktorite kapitaalremondi tegelik maksumus kujunes 298 rubla võrra ja jooksev remont 27 054 rubla võrra limiithindadest odavamaks. Tehnilisteks hooleteks on aga kulutatud rohkem kui normatiivsed eraldamised lubavad, kokku 56 279 rubla. Võrreldes normatiivsete eraldamisega saavutasime siiski kokkuhoidu ligi 14 000 rubla ulatuses.

Ülekulud tehniliste hoolete läbiviimisel tekkisid eelkõige selle tõttu, et nende mitterahuldava teostamise tulemusel esineb meil veel lubamatult palju avariiremonte, mida võiks vältida. Liikuvad remonditöökojad sõidavad sageli plaanipäratult, tihtipeale vaid tagavaraosade laialiviimiseks. Liikuvate remonditöökodade ülalpidamiseks kulus 1956. aastal 7148 rubla ja nad sõitsid läbi 31 561 km (1955. aastal 22 601 km).

Kõik need küsimused me tahame 1957. aastal lahendada. Üheks ürituseks selles osas on see, et 1957. aastast peale me seadsime sisse traktoristidele remondikulude raamatud ja talongid.

Eriti halb oli olukord 1956. aastal teraviljakombainide remondikuludega. Siin kujunes pilt järgmiseks.

Jooksvaid remonte tehti 18, nende limiitmaksumus moodustas 52 794 rubla, tegelik kulu oli 38 311 rubla, kokkuhoid 14 483 rubla, tehnilisteks hooleteks (eraldamised) võis kulutada 3818 rubla. Tegelik kulu tehnilisteks hooleteks oli aga 12 857 rubla ehk 9039 rubla ülekulu.

Näib, et kõik on korras — kokkuhoid remondil katab ülekulu tehniliste hoolete läbiviimisel.

Tegelikult pole see nii, sest kombainid töötasid 1956. aastal välja ainult 2360 hektarit ja eraldamisi remondiks oli üldse vaid 28 863 rubla. Seega moodustab tegelik ülekulu, võrreldes tehtud tööga, 22 301 rubla.

Siin kahtlemata avaldas teatud mõju ebasoodne ilmastik viljade koristamise ajal, mille tõttu meie piirkonna savistel pindadel said kannatada kombainide käiguosad, kuid see pole peamine.

Peamine põhjus seisab aastast aastasse Võru masina-traktorijaamas korduvas ühes ja samas veas, nimelt me remondime kombaine enne koristustööde algust, jooksev remont aga on ette nähtud alles 312 hektari järel, mida meil suudavad koristada ainult üksikud kombainid. (1956. aastal koristas keskmiselt üks kombain planeeritud 139 ha asemel 147 ha.)

1957. aastal me loobume iga-aastasest remondi praktikast ja määrame iga kombaini juures kindlaks vajaliku remondimahu. Insener-mehaanikule põllutöömashinade alal on antud limiit, kui palju ta võib kulutada kombainide remondiks, arvestades 1957. aasta koristusplaani, ja ta peab sellest kinni pidama.

3. Tootmistööliste palgad

Tootmistööliste palgad etendavad suurt osa traktoritööde omahinnas. Nii näiteks 1955. aastal, kui remondikulud moodustasid Võru masina-traktorijaamas iga pehmekünnihektari kohta 13 rubla 60 kopikat, kulutati tootmistööliste palkadeks (see tähendab traktoribrigaadide töötajate palkadeks) ühe pehmekünnihektari kohta 14 rubla 87 kopikat.

Nagu teada, kuuluvad tootmistööliste palkade hulka peale traktoristide ja kombainerite palkade brigadiride, nende abide, arvestajate-tankijate, haakijate ja teiste traktoribrigaadi töötajate palgad.

On vaja maksimaalselt koondada igasuguste juhtivate ja abitöötajate arvu traktoribrigaadides. Seda dikteerib eelkõige vajadus otsustavalt tõsta tööviljakust põllumajanduse mehhaniseerimisel, töötada väiksemate töökuludega.

Tehnika progress põllumajanduslike masinate ehituses ja kvalifikatsiooni tõstmine mehhanisaatorite hulgas loovad selleks soodsad võimalused.

Võru masina-traktorijaamas tehti 1956. aastal võrdlemisi palju traktoribrigaadide koosseisude reguleerimiseks ja kulude vähendamiseks tootmistöoliste palkade osas.

a) Eelkõige koondasime kõigi traktoribrigaadide brigadiride abid ja peaaegu kõik arvestajad-tankijad.

Toome siinjuures võrdlustabeli (tabel 12) traktoribrigaadide koosseisu kohta 1955. ja 1956. aastal.

Tabel 12

Traktoribrigaadide juhtivate töötajate koosseis Võru masina-traktorijaamas 1955. ja 1956. aastal

Teenindatav kolhoos	1955. a.				1956. a.			
	Traktoribrigaadi nr.	Brigadire	Brigadiri abisid	Arvestajaid-tankijaid	Traktoribrigaadi nr.	Brigadire	Brigadiri abisid	Arvestajaid-tankijaid
Stalini-nim.	1.	1	1	1	} 1. 12.	1	—	1
Kirovi-nim.	2.	1	—	1		2.	1	—
Akad. Viljamsi nim.	3.	1	—	1	3.	1	—	—
„Lembitu“	4.	1	—	1	4.	1	—	—
Ed. Vilde nim.	} 5. 11.	1	1	1	5.	1	—	1
„Oktoobri Või“		11.	1	—	1	11.	1	—
„Võidulipp“	6.	1	1	1	6.	1	—	1
V. Kingissepa nim.	7.	1	1	1	7.	1	—	1
„Kommunismi Tee“	8.	1	1	1	8.	1	—	1
„Järve“	9.	1	—	1	9.	1	—	—
Maaparandusbrigaad	10.	1	—	1	10.	1	—	—
		1	1	1		1	1	—
Kokku:	12	12	6	12	13	13	1	5

Tabelist on näha, et on koondatud 5 brigadiri abi ja 7 arvestajat-tankijat, kuigi brigaadide arv suurenes ühe võrra (J. V. Stalini nim. kolhoosis).

b) Aasta algul määrasime kindlaks (ekspluatatsiooni käskkirjas) traktoritööd, kus ei tohi kasutada haakijaid, — kokku 16 tööliiki.

c) 1956. aastal kaotasime kaalujad teraviljakombainide ja peksumasinade juurest. Kombainide juures täitsid kaalujate ülesandeid kombaineriite abid, peksumasinade juures traktoristid-masinistid.

Peale selle töötas meil 1956. aastal rõhuv enamik traktoreid (välja arvatud traktor ДТ-54) ühes vahetuses.

Võib tekkida küsimus, kas sellise koondamise tagajärjel ei kannatanud töö? Võru masina-traktoriijaama kogemused näitasid, et koondamise tõttu paranesid tööd.

Kui varem traktoribrigaadi brigadiiri abi olemasolu nõrgendas brigadiiri vastutustunnet, eriti tehnilistes küsimustes, siis nüüd pole brigadiril kellelegi loota, ta töötab konkreetsemalt ja suurendab nõudlikkust traktoristide vastu. Teise vahetuse kaotamine avaldas positiivset mõju traktorite tehnilisele seisukorrale, tõstis iga traktoristi vastutustunnet temale usaldatud masina eest.

Et ühes vahetuses töötamine ei vähendanud oluliselt traktorite väljatöötust, seda näeme tabelist 13, kus on toodud võrdlusandmed traktorite kohta, millel 1955. aastal töötas kaks, 1956. aastal üks vahetus.

Tabel 13

Traktori mark	Väljatöötus pk. ha-des 1955. a.		Väljatöötus pk. ha-des 1956. a.	
	aastas	vahetuses	aastas	vahetuses
КД-35	504	3,8	446	3,9
«Belaruss» (МТЗ-2)	597	3,2	444	3,1
СТЗ-НАТИ	552	4,1	561	4,6
СХТЗ	210	2,1	245	2,9
У-2	232	2,3	226	2,5

Arvestades seda, et 1956. aasta kevadel tehti vähem töid kolhoosides kui 1955. aastal (1955. aastal tehti rohkem sügiskünni ja suviteravilja külvipind 1956. aastal vähenes taliteravilja külvipinna suurenemise arvel) ja et äntud tööde juures kasutati peaaegu poole võrra vähem inimtööjõudu, võib teha järelduse, et ka tööjõudluse seisukohalt õigustab ühes vahetuses töö end täielikult, mida näitab ka väljatöötus ühes vahetuses, olgugi et selles osas on veel olemas suured reservid tööjõudluse tõstmiseks.

Kui tarvitusele võetud abinõud koosseisude koondamiseks õigustasid end organisatsiooniliselt ja tööviljakuse seisukohalt, siis nende majanduslik efekt on seda tõhusam.

Tootmistööliste töötasuks kulutati 1955. aastal ühe pehmekünnihektari kohta 14 rubla 87 kopikat, 1956. aastal oli masina-traktorijaama tootmisplaani järgi ette nähtud töötasudeks ühe pehmekünnihektari kohta 14 rubla 64 kopikat. Tegelik kulu 1956. aastal oli 13 rubla 49 kopikat, mis annab kokkuhoidu, võrreldes 1955. aastaga, 44 000 rubla ja 1957. aasta plaaniga võrreldes ca 35 800 rubla ehk üle 8 protsendi.

Esimesed kogemused näitavad, et abitööliste arvu vähendamise ja traktoribrigaadide juhtimise lihtsustamise alal oli meil seni palju kasutamata reserve, ning tööd selles suunas tuleb jätkata.

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus traktoristide ja traktoribrigaadide töötajate tasustamise korra kohta loob piiramatud võimalused masina-traktorijaama kulude vähendamiseks tootmistööliste töötasu osas. Selles uues olukorras, kus nende kulude vähendamises ei avaldu mitte ainult liigsete töötajate koondamine traktoribrigaadides, vaid ka teenindatavate kolhooside heaolu ja normipäevatasu tõus, on ilmtingimata vajalik, et see protsess leiaks peegeldamist ka riiklikus aruandluses ja ametlikes omahinna arvestamise vormides.

4. Personali töötasu, administratiiv-majanduslikud kulud

Nimetatud omahinna kulude suhtes ei võetud Võru masina-traktorijaamas 1956. aastal tarvitusele erilisi abinõusid. Personal vastab täielikult tüüpkoosseisule. Põllutööde perioodil ei peeta masina-traktorijaamas remonditöökoja arveametnikku. Administratiiv-majanduslike summade kulutamise üle peab arvestust raamatupidamine. Nende summade kulutamist püüame vähendada miinimumini.

Traktorite ja mehhaniseeritud tööde ühe pehmekünnihektari omahind kujunes 1956. aastal Võru masina-traktorijaamas, võrreldes eelmiste aastatega, järgmiseks (vt. tabel 14).

Tabel 14

Traktorite ja mehhaniseeritud tööde ühe pehmekünni hektari omahind 1956. aastal, võrreldes eelmiste aastatega ja plaaniga (rublades)

Kululiik	1954. a. tegelik	1955. a. tegelik	1956. a.		1956. a. võrdlus 1955. a-ga	1956. a. tegeliku võrdlus plaaniga
			plaaniliste normide järgi	tegelik		
Kütte- ja määrdeained	8,77	7,90	6,93	6,86	-1,04	-0,07
Remont	16,86	13,60	14,67	14,55	+0,95	-0,12
Tootmistööliste töötasu	15,74	14,87	13,49	13,49	-1,38	—
Personali töötasu	13,98	10,43	9,37	9,37	-1,06	—
Administratiiv-majanduslikud kulud	2,79	2,12	2,11	1,81	-0,31	-0,30
Kokku võrreldav omahind	58,14	48,92	46,57	46,08	-2,84	-0,49
Ehituste ja seadmete kapitaalremont	—	—	1,52	1,52	—	—
Kokku omahind	58,14	48,92	48,09	47,60	-1,32	-0,49

Võrdlemisel 1956. aasta plaanilise omahinnaga on võetud lubatud kulutused plaaniliste normide järgi (aastaruande tabeli 7 järgi). Kui võrrelda tootmisplaaniga, siis on kokkuhoid suurem (tootmisplaani järgi oli ühe pehmekünni hektari omahind 49 rubla 14 kopikat, seega kokkuhoidu iga pehmekünni hektari kohta 1 rubla 54 kopikat).

Võrdlus eelmiste aastatega on toodud ilma kapitaalremondi kuludeta, kuna see kululiik eksisteerib omahinnas alles alates 1956. aastast.

Nagu näeme, osutus tegelik omahind 1956. aastal eelmiste aastate omast ja ka plaanilisest väiksemaks.

Tulemused omahinna alandamise osas on praegu veel väga tagasihoidlikud, sest see on alles suure töö algus. 1957. aastal on tugevdatud võitlust omahinna alandamise eest, viidud see iga üksiku traktoribrigaadini, traktoristini, iga töötajani, et igaüks oma tööloigis rakendaks maksimaalselt kokkuhoiurežiimi.

IV. NATURAALTASU OMAHINNA ALANDAMISELE SUUNATUD ABINÕUD 1956. AASTAL

Mehhaniseeritud tööde omahinna alandamisele suunatud abinõud avaldavad otsest mõju ka naturaaltasu omahinnale. Peale selle on olemas rida tegureid, mis mõjutavad ainult naturaaltasu omahinda. Need on eelkõige masina-traktorijaama töö sisulised näitajad: tööde kvaliteet ja nende tähtaegne läbiviimine, saagikuse tõus teenindavates kolhoosides jne.

Käesoleva brošüüri selles osas, kus oli käsitletud 1955. aasta omahinna küsimusi, puudutasime vaid põhilisi vigu, mis tingisid naturaaltasu plaanilise omahinna ületamise 1955. aastal.

1956. aastal oli masina-traktorijaama kollektiivi tähelepanu suunatud eelkõige nende puuduste likvideerimisele.

Varemätel aastatel on Võru masina-traktorijaamas palju patustatud tööde tegemise õigete tähtaegade suhtes. 1955. aastast alates on otsustavalt hakatud selle vastu võitlema. Tööde õigeaegne tegemine seati igapäevases praktilises töös tähtsaimaks ülesandeks. Mõningat edu on selles osas juba saavutatud. Nii näiteks 1956. aastal tööde üldmahust 32 042 pehmekünnihektarist tehti 27 539 pehmekünnihektarit ehk ligi 86 protsenti tähtajaliselt. Tööde tähtajalist läbiviimist takistavad sageli ilmastikuolud, kas vihmane sügis teravilja ja kartuli koristamise ajal või hiline kevad. Eriti andsid ilmastikuolud end tunda 1956. aastal. Kuid põhiliselt on tööde mittetähtaegses läbiviimises süüdi masina-traktorijaam. Mõnel määral esineb meil veel formaalsust ka täiendavate kokkulepete sõlmimisel ja viimased ei kajasta alati täpselt kõiki töötingimusi.

Allpool vaatleme VI traktoribrigaadi töötulemusi 1956. aastal põhiliste tööde osas. Brigaad teenindab «Oktoobri Võidu» kolhoosi, tööde kvaliteedi poolest on see brigaad üks paremaid masina-traktorijaamas. Mis aga puutub tööde tegemisse õigetal tähtaegadel, siis just nimetatud brigaadi töös ilmnevad eriti kujukalt meil veel esinevad vead (vt. tabel 15).

Nagu andmed näitavad, jääme me eriti maha koristustöödega, mis avaldas mõju nii teravilja kogusaagile kui ka naturaaltasule. Pole juhuslik, et «Oktoobri Võidu» kolhoosis moodustas teravilja hektarisaak tähtajalisel koristamisel üle 10 tsentneri, kuid hilinenud koristamisel alla

8 tsentneri. Keskmiseks teravilja hektarisaagiks 1956. aastal oli «Oktoobri Võidu» kolhoosis 9,1 tsentnerit.

Tabel 15

Lepingute täitmine «Oktoobri Võidu» kolhoosis
1956. aastal (seisuga 1. nov.)

Tööd	Lepingu järgi töid ha-tes	Tegelik täitmine		Märkused
		Kokku	Sellest tähtajaliselt	
Kevadküünd	—	40,4	—	
Kevadine kultiveerimine	700	875,4	794,9	
Kevadine äestamine	500	883,6	614,0	
Teraviljakülv	280	349,6	291,3	
Söödakultuuride külv	16,0	3,0	3,0	
Kartulipanek	60,0	56,0	20,7	
Linakülv	40,0	51,0	48,0	
Kartuli vaheltharimine	275,0	221,3	221,3	Rohkem põl- nud vaja
Kesaküünd	150	109,7	109,7	
Kesa kultiveerimine	300	364,5	334,1	
Kesa äestamine	400	178,35	99,3	
Taliviljakülv	140	152,35	152,35	
Teravilja koristamine kombainiga	300	368,4	196,4	
Heinaseemnepõldude koristamine kombainiga	30	16,5	16,5	
Põhu lohistamine	400	286,4	195,4	
Lina kitkumine kombainiga	40	—	—	Ei saanud teha ilmas- tiku olude tõttu
Kartulivõtmine	30	42,2	3,0	
Sügisküünd	400	404,1	404,1	

Võrreldes 1955. aastaga paranes Võru masina-traktori-jaama tööpiirkonnas 1956. aastal mõnevõrra tööde kvaliteet ja läbiviimise õigetest tähtaegadest kinnipidamine. Need asjaolud avaldasid mõju saagikuse tõusule, mis omakorda mõjutas otseselt naturaaltasu laekumist ja omahinda.

Kulud ühe hektari teravilja koristamiseks kombainiga madala ja keskmise hektarisaagiga põldudel on võrdsed, kuid saadava naturaaltasu kogus on erinev. Näiteks 1955. aastal teraviljakombainide töö eest saadud ühe tsentneri teravilja omahind oli 91 rubla. 1956. aastal

koristati teravilja kombainidega 2188 hektarit ehk ligikaudu 100 hektarit vähem kui 1955. aastal, teravilja saadi aga peaaegu 5000 tsentnerit rohkem. Vaatamata sellele, et 1956. aastal kombainitööde omahind osutus 1955. aasta omast kõrgemaks (siin etendas põhilist osa ülekulu remondisummas), kujunes naturaaltasu saadava teravilja ühe tsentneri omahinnaks 1956. aastal 67 rubla, seega 24 rubla vähem kui 1955. aastal.

1956. aastal koostati Võru masina-traktorijaamas tööde võrdlusaktid eriti hoolikalt, mis ei jätnud mõju avaldamata naturaaltasu plaani täitmisele liikide järgi. Küsimus seisab selles, et praegu naturaaltasu alal kehtivad asenduse ekvivalendid teravilja asendamisel piimaga, lihaga jne. võimaldavad mitmesuguseid kombinatsioone. Selle selgituseks toon alljärgneva näite.

Ühe hektari kündmine teravilja alla maksab kolhoosile 33 kg teravilja, söödakultuuride alla 7 kg liha ehk 35 kg piima, kartuli alla 200 kg kartuleid jne.

Kui näiteks söödakultuuride alla tehtud kündi näidata aktis künnina teravilja alla ja hiljem tasumisel asendada teravilja näol saada olev naturaaltasu liha või piimaga, siis saab kolhoos muidugi ilmselt kokkuhoidu. Taolised kombinatsioonid toovad aga riigile kahju ja vähendavad masina-traktorijaama majanduslikke töötulemusi. Seepärast ei tohi kevadel pärast kevadkülvil lõpetamist võrdlusaktide tegemisel suhtuda sellesse küsimusse formaalselt, vaid sisuliselt.

Et Võru masina-traktorijaamas anti igale traktoribrigaadile oma naturaaltasu plaan, osutus naturaaltasu väljateenimine kõikide liikide osas 1956. aastal paremaks kui 1955. aastal. Vaatamata sellele, et masina-traktorijaama aastaplaani täitmine pehmekünnihektarite osas 1956. aastal oli ebarahuldav (92 protsenti), täideti naturaaltasu väljateenimise plaani üksikute toodanguliikide osas järgmiselt: teravilja osas 100,5 protsenti, kartulite osas 107 protsenti, linavarte osas 118,5 protsenti, piima osas 100,8 protsenti, ja ainult liha osas 56,7 protsendi ulatuses plaanist (plaanilised andmed on võetud Võru masina-traktorijaama 1956. aasta tootmis-finantsplaanist).

Mis puutub naturaaltasu tasumisse kolhooside poolt, siis on olukord selles osas veel vähe paranenud. Asjaolu, et masina-traktorijaamade koosseisu tuli juurde pearaamatupidaja asetäitja varumise alal, lõi paremad võima-

lused varumise organiseerimiseks. Võru masina-traktori-jaamas on kogu töö naturaaltasude arvutamise, arvete väljakirjutamise, üksikute toodanguliikide asendamise jms. alal koondatud selle pearaamatupidaja asetäitja kätte.

Käesoleval aastal pööratakse Võru masina-traktorijaamas rohkem tähelepanu tööde vastuvõtmise korrale, eriti maaparandusbrigaadi osas. Kõiki akte kontrollib peaaegronoom, arvestamisele lähevad nad alles pärast kinnitamist peaaegronoomi poolt. Juhul kui ühe või teise töö akteerimine äratub kahtlust, sõidetakse kohapeale kontrollima.

Tegelikult kolhoosidelt laekunud naturaaltasu ühe tsentneri omahind kujunes Võru masina-traktoriijaamas 1956. aastal järgmiseks (võrdluseks on toodud andmed ka 1954. ja 1955. aasta kohta).

Naturaaltasu liik	1954. a.	1955. a.	1956. a.
Teravili ts	196 rbl.	234 rbl.	179 rbl.
Kartul "	35 "	35 "	36,6 "
Linakiud "	247 "	324 "	87 "
Liha "	1006 "	1350 "	825 "
Piim "	249 "	229,4 "	253 "

Tegelikult kolhoosidelt laekunud naturaaltasu omahinnale avaldas 1956. aastal mõju asjaolu, et madala saagi tõttu kartuli tasumine hilines, kusjuures rida kolhoose jäid masina-traktoriijaamale hoopis võlgu.

Kolhoosidele rahalise tasu eest tehtavate tööde plaani on masina-traktoriijaam aastast aastasse ületanud. 1956. aastal teeniti planeeritud 140 347 rubla asemel välja 195 524 rubla, millest aasta lõpuks laekus 191 148 rubla ehk 136 protsenti plaanist.

KOKKUVÖTE

Nagu eespool nägime, oli Võru masina-traktorijaama kollektiivi võitlus 1956. aastal nii traktoritööde kui ka naturaaltasu omahinna alandamise eest paljudel juhtudel ebakonkreetne ja seda ei viidud iga traktoribrigaadini ning traktoristini.

1957. aastal püüame selle vea parandada, eelkõige mehhanisaatorite kvalifikatsiooni tõstmise teel. 1956/57. aasta sügis-talveperioodil tegutses masina-traktorijaamas konkreetse põllumajanduse ökonoomika õppering. 1957. aasta märtsis viidi läbi nädalased tehnilise miinimumi kursused kõikidele mehhanisaatoritele. Nii konkreetse ökonoomika õpperingis kui ka kursustel pöörati erilist tähelepanu masina-traktorijaama ökonoomika küsimustele (omahind, selle alandamise teid jne.).

Alates 1957. aastast rakendatakse Võru masina-traktorijaamas «Traktorite remondi ja kütteaine kulutuste isikliku arvestuse raamatut», samuti traktoristide tunnistusi vahetatava talongiga.

Tehes kokkuvõtteid Võru masina-traktorijaama töökoogemustest, ei saa märkimata jätta rida küsimusi, mis meie arvates vajavad korraldamist masina-traktorijaama ökonoomikas.

Eelkõige masina-traktorijaama tööde omahinna näitajatest. Praegu on neid kaks: naturaaltasu kui lõplik ja pehmekünnihektar kui eelnev. Ajakirjanduses on olnud palju juttu sellest, et leida mingisugune uus näitaja, et pehmekünnihektar ei ole kooskõlas masina-traktorijaama ees seisvate ülesannetega.

See on osaliselt õige. On täiesti väär muuta pehmekünnihektarite hulk masina-traktorijaama kollektiivi töö eesmärgiks — kas või sellepärast, et iga masina-traktorijaama elus on näiteid, kus üleliiga «agarad» pehmekünnihektarite «tootjad» teevad seda põllumajanduse huvide arvel, vahel otse «röövivad» teenindatavaid kolhoose.

Teiselt poolt on ilmne, et on vajalik mingisuguse tingnäitaja olemasolu, mille kaudu võiks viia ühele näitajale kõik mitmesugused tööd, mida teeb tänapäeval masina-traktorijaam. See lihtsustab arvestust, loob soodsaid võimalusi omahinna arvestamiseks jne. Tingnäitajaid kasutatakse meil väga edukalt teistes rahvamajandusharudes, miks ei võiks neid kasutada ka põllumajanduses?

Mis puutub naturaaltasu omahinda, siis on ilmne, et selle arvestamine tingnaitaja kaudu on väga soodne ja lihtne.

Ei saa hukka mõista pehmekünnihektari kui tingnaitaja kasutamist, sest kurja juur ei peitu mitte pehmekünnihektaris, vaid tema praeguses kasutamises.

On täiesti arusaadav, et seni kui väljatöötatud pehmekünnihektarite hulk etendab otsustavat osa masina-traktoriijaama majanduslikus elus (selle järgi finantseeritakse praegu masina-traktoriijaamu ja isegi arvestatakse nende paremusjärjestus), on võitlus pehmekünnihektarite tagajamamise vastu viljatu.

Võru masina-traktoriijaama kogemusi arvestades on vaja alles jätta pehmekünnihektar kui masina-traktoriijaama majandusliku töö mõõtmise kategooria. Kuid sealjuures tuleks ta muuta niisuguseks tegeliku töö näitajaks, milles tõepoolest kajastub tegelikult tehtud töö, lähtudes ainuüksi ökonoomika seisukohalt. Tööde ümberarvestuse koefitsiendid on vaja ümber töötada põhimõtte järgi: «Võrdsele tööle võrdne hinnang», mida praegu kahjuks veel ei esine.

Teiseks oluliseks küsimuseks on masina-traktoriijaamade plaanide kindlaksmääramine pehmekünnihektarites. Suured plaanid selles näitajas sunnivad masina-traktoriijaamade töötajaid asuma pehmekünnihektarite arvu tagajamamisele, vastasel korral masina-traktoriijaam satub majanduslikesse raskustesse. Pole õige mõelda, nagu oleks laialdane kividega, maaparandustöödega jne. opereerimine, «kasulike» tööde tagaajamine, igasuguste koefitsientidega žongleerimine masina-traktoriijaamades tingitud sellest, et masina-traktoriijaamades töötab niisuguseid inimesi, kellele on võõrad riiklikud huvid. Siin on siiski tegemist sügavama põhjusega — nimelt sellega, et seni on masina-traktoriijaamade tööd pikemat aega varjatult hinnatud vaid väljatöötatud pehmekünnihektarite arvu järgi.

Naturaaltasu omahinnale aga avaldab tunduvat mõju igasuguste tööde eest arvestatavate naturaaltasu määrade keerukas süsteem, mille aluseks ei ole puhtmajanduslikud arvestused ja mis ei sõltu masina-traktoriijaamade töötajatest.

Selleks et teha ettepanekuid naturaaltasu määrade muutmiseks, on vaja omada laiemat ülevaadet, kui seda

võimaldab ühe masina-traktorijaama tööpiirkonna ulatus. Kuid ka siin tuleks käia põhimõtte järgi: «Võrdse töö eest võrdne tasu.»

Kui lahendatakse need küsimused, siis kaob majanduslik stiimul pehmekünnihektarite tagaajamiseks, kaovad «kasulikud» ja «mittekasulikud» tööd, ning kommunistliku partei ja nõukogude valitsuse poolt masina-traktorijaamade ette seatud ülesandeid lahendatakse senisest edukamalt.

On aegunud ka praegune traktoritööde ja naturaaltasu omahinna arvestamise meetodika. Kolmekordne omahinna arvestamine (eelkõige tootmisplaani, teiseks plaaniliste normide järgi ja lõpuks tegelik arvestus) on meie arvates üleliigne. Masina-traktorijaamale on kinnitatud tootmisplaani. Selle plaani kohaselt on antud omahind, mida tuleb võrrelda faktiliselt saadud tulemustega. Igasugune mitmekordne ümberarvestamine teeb asja ainult keeruliseks. Masina-traktorijaama kollektiivile on vaja rohkem vabamaid käsi oma majandusliku elu korraldamiseks ja nõuda temalt vastutust eelkõige lõpptulemuste eest. Omahinna arvestamine plaaniliste normide järgi on masina-traktorijaamade initsiatiivi piiramine, nende asetamine põhjendamatu kitsaste raamide vahele.

Viimane ja kõige olulisem küsimus on see, et praegused traktoristide, traktoribrigaadide brigadiride, masina-traktorijaamade juhtivate töötajate palgad ja kogu masina-traktorijaama majanduslik heaolu praktiliselt ei olene teenindatavate kolhooside toodangust ega selle omahinnast. Plaani täitmist pehmekünnihektarites peetakse kahjuks siiani tunduvalt olulisemaks näitajaks kui põldude saagikust. See kõlab paradoksina, kuid see on nii. Häid ja õigeid seisukohti masina-traktorijaama vastutusest teenindatavate kolhooside toodangu tõusu eest ei ole kindlustatud organisatsiooniliste ja majanduslike abinõudega. Materiaalse huvitatuse printsiipi kolhooside tootmistegavuse tõusu ja toodangu omahinna alandamise suhtes praegu masina-traktorijaamade kehtivas palgasüsteemis peaaegu ei ole olemas.

Masina-traktorijaamade töötajate palgad peaksid sõltuma teenindatavate kolhooside tootmistasemest põhiliselt järgnevalt:

a) traktoristi töötasu määrab vahetusnormide täitmine ja töö kvaliteet;

b) traktoribrigaadi brigadiri töötasu määrab 50% ulatuses brigaadi poolt väljateenitud normipäevade hulk ja 50% ulatuses teenindatavate kolhooside põllumajandussaaduste toodang;

c) masina-traktorijaama juhtivate töötajate töötasu määrab teenindatavate kolhooside toodang, rahalised sissetulekud 100 ha põllumajandusliku maa kohta ja garanteeritud miinimum 75% ulatuses praegusest palgast.

Peale selle peaks kõikide masina-traktorijaamade töötajaid hõlmama laialdane preemiade süsteem, mis on seotud omahinna alandamisega (kütuse, remondisummade kokkuvõtte) ning varumisplaanide (nii kohustuslikud müüginormid, naturaaltasu kui ka riiklik kokkuost) täitmisega.

Kõik see aitaks väga palju kaasa omahinna alandamisele masina-traktorijaamades.

NLKP XX kongress kohustas masina-traktorijaamade töötajaid järk-järgult üle minema isemajandamisele. See on väga suur ning komplitseeritud ülesanne, arvestades, et masina-traktorijaam on üheks kolhooside juhtimise hoovaks sotsialistliku riigivõimu käes, mitte ainult mingi majanduslik organisatsioon.

Kui juba praegu, kus masina-traktorijaamad töötavad riigieelarveliste asutustena, takistavad meid puudused masina-traktorijaamade tööde hindamisel ning tasustamisel, seda rohkem hakkab pidurdama meid igasuguste «kasulike» ning «mittekasulike» tööde olemasolu siis, kui masina-traktorijaamad lähevad üle isemajandamisele. Seejärel on vaja need küsimused aegsasti lahendada.

Võru masina-traktorijaama kollektiivi esimesed kogemused võitluses omahinna alandamise eest näitavad, kui võrd suured reservid on masina-traktorijaamadel selleks olemas.

NLKP Keskkomitee ning NSV Liidu Ministrite Nõukogu oma üleskutses põllumajanduse alal töötajatele kriitiseerisid teravalt masina-traktorijaamade senist tööd. See õiglane kriitika on täiel määral maksev ka Võru masina-traktorijaama kohta.

Võru masina-traktorijaama kollektiiv asub kindlal seisukohal, et parandades oma tööd, võideldes kokkuvõtte režiimi eest ja alandades traktoritööde ning naturaaltasu omahinda, anna me oma panuse üldrahvalikku võitlust NLKP XX kongressi otsuste täitmise eest.

SISUKORD

Sissejuhatus	3
I. Võru masina-traktorijaam ja tema tegevuspiirkond	7
II. Võitlus omahinna alandamise eest Võru masina-traktorijaamas ja 1955. a. kogemused	10
III. Abinõud mehhaniseeritud tööde omahinna alandamiseks 1956. aastal	21
1. Kütusekulud	21
2. Remondikulud	25
3. Tootmistööliste palgad	31
4. Personali töötasu, administratiiv-majanduslikud kulud	33
IV. Naturaaltasu omahinna alandamisele suunatud abinõud 1956. aastal	36
Kokkuvõte	40

Александр Александрович Стриж

О СНИЖЕНИИ СЕБЕСТОИМОСТИ РАБОТ В ВYРУСКОЙ МТС

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство

Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja E. Männik. Tehniline toimetaja L. Uuspõid

Korrektorid H. Viljamaa ja I. Roots

Ladumisele antud 7. IX 1957. Trükkimisele antud 1. XI 1957. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 2,75. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 2,25. Arvutuspoognaid 2,49. Trükiarv 2000. MB-00271. Tellimise nr. 2416.

Hans Heidemanni nim. trükikoda, Tartu, Vallkraavi 4.

Hind 70 kop.

1—13

70 kop.

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00463208 1